

I VO LADIKA

ZAPISI O »GORICAMA« FRANA GALOVIĆA

(Primljeno za štampu u *Filologiji* na 3. sjednici V. odjela od 10. IV. 1956.)

Galovići

Galovići su uz Blažeke najčešće ime u velikom podravskom selu Peterancu. U Peterancu ima najmanje pedeset kuća Blažeka (s dugim akcentom na e), a šest ili sedam obitelji Galovića. Ali svi ti Galovići nisu, začudo, među sobom ni u kakvu rodu.

Galovići su inače od davnine i starine starosjedioci u Peterancu: dokle seže pamćenje najstarijih ljudi i usmena predaja Peterančana, već se zna, da su Franovi preci tu živjeli.

Podravski pjesnik Fran Galović rođen je u Peterancu, u rodnom mjestu ilirskog pjesnika Tome Blažeka, 19. srpnja 1887. od oca Stjepana i majke Doroteje rod. Jadanić, u Jalšovoj ulici br. 41, u istoj ulici, gdje je rođen i ilirac Blažek.

Sadašnja Galovićeva kuća, zidana visokoprizemnica, sa tri prozora u fronti prema ulici, sagrađena je iznova 1898., pa se Fran rodio još u staroj kući, koja je bila niska i pokrivena slamom. Imao je dakle jedanaest godina, kad je stara kuća srušena, a nova sagrađena. Staru su srušili do temelja, a nova je podignuta s istim rasporedom prostorija kao i prijašnja: dvije sobe, kuhinja i hodnik.

Na kući, između drugog i trećeg prozora, nalazi se ova spomen-ploča:

U OVOJ SE KUĆI RODIO
FRAN GALOVIĆ
HRVATSKI KNJIŽEVNIK
* 19. SRPNJA 1887.
† 26. LISTOPADA 1914.
POSTAVILA PRINOSIMA
NJEGOVIH ŠTOVATELJA
1931.
HRVATSKA KNJIŽNICA
I ČITAONICA
U PETERANCU

U dvorištu Galovičevih, kao i nekad, nalaze se razne gospodarske zgrade: štala, štagalj, kotac i žganjarna (pecara) za rakiju. Tu je cijelo selo nekad peklo rakiju (trop, grožđe i šljive), jer Franov otac nije dao da se kotao okolo posuđuje po selu. Posljedica te male produkcije alkohola bila je ta, da su Galovići imali uvijek na stotine litara rakije (od svakog kotla litru) u svome podrumu. Dvorište je djelomično, po nogo-stupu uz kuću, popločeno ciglom, jer podravsko blato poznato je nadaleko.

U kući nalaze se još i danas neki dijelovi pokućstva od starih Galovića, koje je kupio Josip Galović, sadašnji vlasnik, zajedno s kućom: kreveti, veliko zidno ogledalo i još neki sitniji komadi pokućstva. Da, i jedna slika: u zajedničkoj rami pet Franovih fotografija. Na jednoj je kao dijete od tri godine, na drugoj student, na trećoj kao profesor, na četvrtoj u vojničkoj uniformi, a peta je skupna slika iz vojske.

Galovići su imali u Peterancu deset, jedanaest jutara zemlje. Do 1913. držali su i konje, a kad su ih prodali, vozio ih je u vinograd sa svojim konjima sadašnji vlasnik kuće, tada njihov prvi susjed, Josip Galović.

Fran je bio jedinac sin razmjerno bogatog, ili barem »dobro stojećeg« (kako se to obično veli) i uz to silno štedljivog i gotovo škrtog podravskog seljaka-vinogradara. Bio je dakle toliko ekonomski opskrbljen i osiguran, da je bio neovisan od sitnih talasanja svakidašnjeg života, bez brige za stan, hranu i ostala životna kuburenja kao gimnazijalac i student u Zagrebu.

Taj sin srednjeg posjednika iz Peteranca završio je, poslije osnovne škole u rodnom mjestu, gimnaziju i Sveučilište u Zagrebu (stanovao je kod strica Josipa), postao profesor na gornjogradskoj gimnaziji u Zagrebu i imao sve uvjete, da uđe u jednu sivu, ali relativno sigurnu činovničku karijeru, u kojoj je danas mogao biti penzioner (imao bi tek 67 godina), da je poživio prosječan ljudski vijek.

Franov stric Josip bio je poreski činovnik, neoženjen osobenjak, tada već u penziji u Zagrebu, gdje je (u donjoj Ilici) također imao svoju kuću i vinograd. Braća su imala i sestru Mariju, udatu Jakupec, koja je također bila bez djece, a pomagala je, s bratom Josipom, uzdržavati i obrađivati »goricu« na Širovici. Sve troje zajednički su sagradili i novu klijet u očinskom vinogradu oko 1906. Galovičeva »gorica« nasljeđivala se s oca na sina, jer su je Galovići posjedovali već odavno.

Peterančani se sjećaju, da je Fran još kao dijete u osnovnoj školi bio prisno vezan uz knjigu, i u tome su njegovi zemljaci vidjeli dokaz, da će biti velik i učevan čovjek, možda čak i – profesor. Međutim, njihovi susjedi Zagorci vele rado za pametno dijete, da ne će dugo živjeti: »Preveč je spametno to dete, ne bu dugo živelo!« Tako su se, sticajem okolnosti, eto, obistinila u Galovičevu slučaju obadva pučka predviđanja.

Osim darovitosti Franu Galoviću bila je svojstvena i podravska marljivost, upornost i smisao za sitan rad. Za dvadeset i sedam godina života, a svega jedanaest godina književnog rada, Galović je dospio napisati razmjerno vrlo mnogo: po opsegu deset knjigā sabranih djela, koliko je izašlo u Benešičevoj redakciji.

Svi znaci govore, da je Galovićev otac bio dosta škrt. Josip Galović, koji je kupio njihovu kuću, slaže se s time samo djelomično, jer veli: »Kako kome!« Njemu da je bio dobar, a svi skupa da su bili veliki poštenjaci i dobričine. Neki primjeri ipak govore o tome dosta određeno. Jedan je onaj sa ciganima iz Žlebica, koji su bili većinom težaci kod Franova oca. On nije, naime, mogao težacima davati hranu, jer mu nije imao tko kuhati, a i škrt je bio da ih plati dosta. Stari Galović, dok je još imao vino u vinogradu (sve do krađe), donosio bi kući u Peteranec jedva litru ili pola litre.

Treba spomenuti i međusobni odnos između svih tih Galovića. Godinu dvije prije smrti, osobito kad je Fran namješten kao profesor u Zagrebu, roditelji su savjetovali sinu, da se ženi, ali stric je bio odlučno protiv toga:

– Naše nek bo naše! – govorio je uvijek. To je ona poznata glad starih ljudi za zemljom, kao da će je u grob ponijeti.

Iako je majka nagovarala Frana da se ženi, on nije nikad iznosio o tome neke svoje planove. Bio je suzdržljiv i zatvoren o toj temi. Franov stric, koji je bio također neoženjen i bez djece, ostavio je, poslije smrti oporučno kuću i vinograd nekoj Peterančanki, koja mu je bila ljubavnica.

Drugi opet govore, da su bili Galovići dosta sebični i da nisu mnogo držali do roda Franove majke. Smatrali su se u društvenoj hijerarhiji nešto viši, za stepenicu – dvije, od materinje loze i linije. Po svemu sudeći bila je Franova majka brižna žena, koja je čitave dane radila po kući i oko kuće, oko blaga, obavljajući na tisuće onih sitnih poslova i poslića nevidljivih ljudskom oku, ali koji ispunjavaju čitav dan jedne domaćice.

Franova majka umrla je negdje 1929. ili 1930. Bila je već stara i slaba, a konačno je podlegla od raka na grudima. Kad je jednom hranila blago u štali tresnula ju je iznenada krava rogom u prsa. Kad ju je počelo boliti došao je liječnik, ali je bilo već prekasno. Mnogo se mučila u životu, pa je i umrla u velikim mukama.

Kad je 1931. *Hrvatska knjižnica i čitaonica* u Peterancu postavljala spomen-ploču na Franovu rodnu kuću, njegovi roditelji više nisu bili živi. Peterančani vele, da je za vrijeme otkrića ploče samo njegov stric gledao kroz prozor kuće i plakao.

Rod Frana Galovića potpuno je izumro: njegov stric i tetka nisu imali djece, a Stjepanu je bio Fran jedinac. Bliske rođake također nisu imali, a od ostalih Galovića u Peterancu nitko im nije rod.

Ideja i ostvarenje

Teku radovi trsja na dva talasava brijega u mnogoredovima, koji se pokrivaju točnošću vježbača na sportskim sletovima. Zeleni se, crveni i žuti lišće loze, popareno prvim mrazovima jeseni i prohladnim noćima u ovo listopadsko popodne, kad se penjem uz obronke Širovice. Kose staze i stazice vode »goricama« sve više prema vrhu, gdje klanac izlazi

na čistinu: pred nama izniče Galovićeve »Gorica« s jedne i druge strane klanca. Ispred mene je pozornica i mjesto događanja zbirke *Z mojih bregov*.

Nakon mnogih literarnih lutanja i pabirčenja pod mnogovrsnim utjecajima, stranih i domaćih pisaca, tek glas i govor rodene zemlje izaziva kod Galovića najpuniju i najpotpuniju stvaralačku groznicu, na koju ga upućuju bilogorske staze njenih »goricā«.

U tim kajkavskim stihovima *Z mojih bregov* Galović je gorio onom unutarnjom vatrom, u kojoj se lako i brzo piše, a to je uvijek onda, kad se naiđe na temu, koja je piscu bliska, koja mu leži i u kojoj je upravo »kod kuće«. Samo na taj način može se shvatiti ubrzani postanak te zbirke pjesama, jer su nastale gotovo u jednom dahu. U tim stihovima je vedrina, otvorenost i jednostavnost nadmašila pesimizam, maniru i izvještačenost svih njegovih ranijih stihova na štokavštini.

Ta četiri godišnja doba, ta opjevana lirska godina na brijegu Širovici, od koje manjka još osam pjesama (većinom iz ciklusa *Zima*), čiji postanak je predusrela smrt pjesnika, pa da zbirka bude gotova, koje pjesnik nije dospio napisati, jer je prije pao, a od kojih su nam poznati samo naslovi: *Klopotec*, *Miholje*, *V klancu*, *Kraj jognja*, *Zajci*, *Veliki baril*, *Zvezde* i *Zbogom*. Upravo najslabije je zastupana zima (sa svega dvije pjesme), jer je ona najneinteresantnija u »goricama«, a možda nije Fran u to doba niti bio u njoj, i jer zime 1914. nije više ni dočekao živ.

Ove 22 pjesme iz zbirke *Z mojih bregov* napisao je Fran Galović isključivo i sve do jedne u »goricama« (ne u Peterancu), dakle apsolutno na vrelu i na izvoru, gdje je dojam i utjecaj vinogradske sredine bio neposredan, iz prve ruke i neizvještačen, ne po sjećanju i naknadnoj reprodukciji. Fran je bio prikraćen samo u toliko, što je u ljetu opisao »goricu« u sva četiri godišnja doba. Budući da su nam poznati točni datumi onih dvaju Franovih boravaka u »goricama« (27. V. – 19. VI. 1913. i 14. – 24. VII. 1914.), a na svakoj pjesmi zabilježen je datum njena nastanka, koji isključivo svi padaju unutar ova dva boravka na Širovici, vidimo, da je Galović za vrijeme prvog boravka (svibanj – lipanj 1913.) za 24 dana napisao 13 pjesama, prosječno svaki drugi dan po jednu pjesmu, iako je u neke dane napisao po dvije pjesme najedamput, a u neke nijednu.

Vremenski prva Galovićeve napisana kajkavska pjesma uopće je uvodna (posvetna) pjesma *Mojemu ocu*, napisana već prvi dan boravka (27. V. 1913.). Taj dan očito je nastala ideja, ili barem početni rad na zbirci *Z mojih bregov*. Za vrijeme toga boravka u »goricama« Galović je napisao u tri maha po dvije pjesme na dan: 7. VI. pjesme *Višnje* i *Pod breskvami*, 10. VI. *Kostanj* i *Kum Martin* i 17. VI. *Pred večer* i *Grozdje*. Prvi dan boravka rodio je dakle uvodnu pjesmu, dok je posljednji dan, na dan odlaska (19. VI.) nastala mistično-nostalgična pjesma *Pozdravle-nje*, jedna od najmutnijih i najizgubljenijih Franovih pjesama.

Za vrijeme drugog boravka u »goricama« (14. VII. – 24. VII. 1914.) Galović je za 11 dana napisao 9 pjesama, napisavši gotovo svaki dan po jednu pjesmu. Već prvi dan (14. VII.) nastala je jedna od njegovih naj-

boljih pjesama, prozračni *Crn-bel*, a posljednji dan (24. VII.) opet njegova simboličko-nostalgična *Klet*, kao slika propadanja i prolaznosti.

Za čitavu zbirku od 22 (napisane) pjesme trebalo je dakle Galoviću jedva nešto više od mjesec dana (točno 34 dana). Nesumnjivo grozničav, užurban i inspiriran rad!

Svakako začuđuje, da u vremenskom razdoblju između prvog (1913.) i drugog (1914.) Franova boravka u »goricama«, za tog jednogodišnjeg razmaka, nije napisao nijednu novu kajkavsku pjesmu. Izlazi dakle kao nesumnjivo, da ga je jedino prisustvo širovičkih vinogradā, klijeti, kestenjā, međaša, trsjā, mjesečine, stazā i stazicā inspiriralo za taj rad: izvan Širovice bio je imun za svako vinogradsko poetsko nadahnuće.

Razlog nedovršenosti zbirke *Z mojih bregov* leži dakle *jedino i isključivo* u tome, što Galović nije vremenski i fizički dospio da je napiše. Manjkalo mu je još svega nekoliko dana boravka na Bilogori. Za onih preostalih 8 nedovršenih pjesama, kojima znamo samo naslove, trebalo bi mu (prema uobičajenom tempu rada) možda još osam do deset dana boravka na Širovici, i djelo bi bilo u potpunosti završeno.

Već prva napisana Galovićeva kajkavska pjesma *Mojemu ocu* iznosi gotovo svu problematiku i tematiku čitave kasnije zbirke *Z mojih bregov*: ljubav za »goricama« (»da je samo / vu goricaj življenja pravi raj«), suptilno osjećanje pejzaža, nostalgičnost i prolaznost (»i ti si, kak i ja, tak strašno sâm, / ti z menom skupa čakaš stare čase«). Iz te pjesme već se vidi, da ona nije nastala slučajno i izolirano od cjelokupne kasnije zbirke, već da je dio veće cjeline, upravo njen uvod, osnovna intonacija i posvetna pjesma. ,

Danas je posve sigurno i nedvojbeno, da su kajkavske pjesme posljednja faza Galovićeva književnog rada, faze, koja obuhvaća isključivo samo posljednje dvije godine njegovog života (1913. i 1914.). Kajkavštini i temi »goricā« ne može se prije toga naći niti traga u Galovićevu književnom opusu.

U tim pjesmama Galović se našao i vratio sebi u posljednji čas svoga života, nakon jedanaest godina književnog lutanja, došavši do temeljnog životnog saznanja, da

*Vu tem kraju poznam samo svoju bol,
zato sem zakopal ovde srca pol.*

(Kostanj)

I ako bismo tražili stihove, koji bi najpregnantnije i najtočnije izražavali Galovićevu životnu i pjesničku situaciju iz posljednjih dviju godina života, onda je to svakako gornji dvostih iz pjesme *Kostanj*.

Galovićev poseban odnos prema »goricama« (i rođenoj zemlji) objasnjavaju osobito dva primjera iz pjesama i života. Prvi je fiksiran u glasovitoj pjesmi *Kostanj*. »Kostanj« naime predbacuje Galoviću učenost i »pogospođenje«: poziva pjesnika, da se opet vrati zemlji, na kojoj da je ljepše. U taj intimni dijalog između pjesnika i kostanja, vođen u noći 10. lipnja 1913., transponirana je zapravo unutarinja Galovićeva podvo-

jenost i poznata kičmanovičko-dorčičevska antiteza selo-grad. Međutim, sve je već prekasno, jer se pjesnik već opredijelio drugačije:

Drugi me je život odnesel i zel.
(Kostanj)

To saznanje i činjenica, da se priklonio onom drugom životu (gradskom) osnovni je izvor cjelokupne Galovićeve nostalgije i tuge u tim pjesmama, čiji završeci često variraju ove i slične refrene neminovne prolaznosti:

popevke je kraj
(V mraku)
»Je, drugač nejde,
to se ti prejde,
bomo otišli skoro i mi!«
(Medaš)

Drugi primjer govori o bezgraničnoj Franovoj ljubavi za »goricama«. Naime sâm Fran zasadio je lično u očevom vinogradu sedam trsova (korenjaka) domaće crnine (kadarke) i povodom toga napisao u svoju bilježnicu ove (dosad još nigdje objavljene) stihove:

Domača crnina
ja te sađim
i jako se jadim:
kaj so naši stari delali,
kaj te dove nesu sadili.

Pjesma ima još nekoliko kitica, a u nastavku spominje, kako se karkarka i u Srijemu proširila, govori još o nekim vrstama grožđa (portugizac) i t. d. Još i danas postoje u »gorici«, prema pričanju sadašnjeg vlasnika Tome Blažeka-Mikelčevog, tri Franova trsa.

S tim pjesmama je Galović (osim nesumnjive poetske kvalitete), ne računajući jednu jedinu Matoševu kajkavsku pjesmu *Hrastovački nokturno* (objavljen 1900. u *Novom iverju*), postao začetnikom naše novije književne dijalektalne kajkavske lirike i izvršio na taj način književno-historijski podvig prvoga reda. I ako je išta preživjelo mrtvog pjesnika, poginulog rano, sa dvadeset i sedam godina, onda su to sigurno te njegove kajkavske pjesme. A možda i jedino, što je trajno ostalo od njegova književnog djela uopće i u cjelini.

Glavna lica u zbirci »Ž mojih bregov«

Od licā, koja navodi Fran Galović u svojim kajkavskim pjesmama *Z mojih bregov*, nominalno se spominju samo četiri: njegov otac (Stjepan), medaš Benkina, kum Martin i »lepa« Kata.

Galovićev otac bio je niskog rasta, odeblji čovjek, a nosio je uvijek polucilindar. Bio je više u »gorici« nego dolje u Peterancu. Isto tako

i Fran, kad je došao kući. Mati je rijetko odlazila u bregove: sprečavali su je kućni poslovi, briga oko štoke, a bila je i boležljiva. Fran je s ocem živio u »gorici« najviše o suhom siru, špeku i kruhu. Otac je više pio nego jeo, bio je crven i okrugao. Kad su si kuhali, a to je daleko bolje znao Fran, priređivali su najviše kašu, žgance i grah.

Galovići su dolazili u bregove s konjima: osobito za vrijeme proljetnih i ljetnih radova u vinogradu, a neizbježno ujesen na berbu, glasovito »branje«. Do 1913. imali su svoje konje, a poslije su se vozili s konjima njihova susjeda Josipa Galovića, koji je kasnije kupio njihovu kuću u Peterancu. Galovićeви konji bili su dorati, ridi konji – i dobro ih se još sjećaju Peterančani. Franov otac vozio se naprijed, s torbom i neizbježivim polucilindrom i tjerao konje, ako su bili njegovi, a Fran je sjedio otraga na »zicu«. Vele da Fran nije mogao pisati bez svoga stolca – prijestolja. Utuvio je naime sebi u glavu, da može pisati samo onda, kad sjedi na tom stolcu. To je tapetirana stolica (sad se nalazi kod dr. Leandera Brozovića u Koprivnici), s visokim naslonom, kao ona popovska u crkvi. Kad bi dolazio iz Zagreba u Peteranec, vozio je taj stolac sa sobom. I ne samo to: taljigao ga je čak i kolima iz Peteranca u gorice.

Na slučaju Franova oca možemo zaključiti, što su te »gorice« značile Galovićima, pa dakle i Franu. Fran Galović opisao je svoga oca osobito u dvije svoje pjesme: u posvetnoj (uvodnoj) pjesmi *Mojemu ocu* i u mostalgičnoj i oprostajnoj jesenjoj pjesmi *V mraku*.

Čitava zbirka pjesama *Z mojih bregov* napisana je i posvećena ocu, starom »goričaru«, pasioniranom vinogradaru i međašu sa Širovice:

*Spred naše kleti ovo cvetje za te
ja nabral jesem i vu pesme zvil,
tam gore dok sam s teбом samem bil
i gledel, kak so dalko zvezde zlate.*

(Mojemu ocu)

Ti stihovi uklesani su, četrdeset i jednu godinu poslije svoga postanka, i na spomenik pjesniku usred rodnog Peteranca, otkriven na proslavi četrdesetogodišnjice smrti, 31. listopada 1954.

Kad u pjesmi *V mraku*:

*Moj stari pipo zapušava
morti vre deseti pot,
kremena išče, okresava:
»Zutra moramo na pot!
Bog zna, je l' već gđa
tu bomo nazaj!«*

onda je to zaista točna i vjerna rekonstrukcija situacije, koja nastaje u takvim prilikama. Te i takve misli zaista se javljaju zadnju večer, kad je sve već obrano, vinograd je pust i samo se još čekaju kola, da »dojdo po nas«.

Taj fanatični vinogradar, Stjepan Galović, koji je zaneseno govorio sinu, »da je samo vu goricaј življenja pravi raj«, najozbiljnije se bavio

mišlju, da pod Stolcom (desni dio »gorice«) napravi sebi grob i da ga tu zakopaju, ali mu vlasti nisu to dopustile.

Poslije tragične smrti jedinca sina stari Galović nije više obrađivao zemlju u Peterancu (ostao je bez nasljednika), već ju je dao u najam, u napolicu, i otada je bio gotovo neprekidno u »gorici«: od ponedjeljka do subote, a samo preko nedjelje dolazio bi u Peteranec. Tu, u »gorici«, bio mu je valjda i Fran najviše prisutan, pa se mogao u tišini sâm s njime razgovarati. Živio je potpuno za svoj ćef, bohemski i apatično, jer više nije imao nasljednika, kome bi sve to mogao ostaviti. I umro je najviše od žalosti za »goricom«, kad ju je prodao: venuo je sve više i na kraju ga je udarila kap 1931.

Franov otac je prilikom prodaje vinograda pridržao za sebe pravo, da dođe dvaput godišnje u svoju bivšu »goricu«: u ljetu na trešnje, da ih zoblje, i ujesen na berbu grožđa. Novi vlasnici, Blažeki, dopustili su mu i više, da može i stanovati gore i mjesec dana, ako hoće. Međutim dospio je doći samo jednom, a i tada je gorko plakao čitavih četvrt sata na vratima »kleti« i tronuto pitao, da li smije unutra? Potom je otišao u Zagreb – i malo zatim umro.

Međaš Benkina ovjekovječen je u pjesmi *Međaš*. Bio je to, po pričanju Peterančana, čovjek u godinama, krupan i bezgranični veseljak. Imao je klijet odmah uz Galovićevu, preko puta, s desne strane, kad se uspije na Širovicu iz Koprivnice. Bio je dakle, prvi i najbliži međaš Galovićevih. Jednog takvog jesenjeg dana došao je s »pijarom vina« pred Galovićevu klijet i pozvao ih na gozbu:

*»Vu moje kleti
je kaj videti,
morate z menom, imate čas!«*

Po Franu Galoviću Benkininu klijet srušili su, odnosno sama se srušila od starosti. Međutim stari Peterančani-međaši govore o tome drugačije: da je izgorila. Vele, da je klijet imala slamnati krov (»kroh«) skoro do zemlje: bila je niska, tako da joj se moglo doseći skoro do vrha krova. Kad je jednom kasno ujesen Benkina kuhao rakiju, a trebao je u isto vrijeme nekud otići, navalio je na vatru nekoliko suhих panjeva – i odskitao se nekud po okolnim bregovima. Buknula je vatra i klijet je izgorila do temelja.

Benkina je poslije te svoje neprežaljene nesreće, iako je ostao bez »kleti«, zalazio rado na Širovicu, išao po bregovima i vinogradima, ali nije mogao prežaliti taj svoj gubitak:

*Dok v brege zajde
i tam nas najde,
nekam daleko, tožno gledí:
»Je, drugač nejde,
to se ti prejde,
bomo otišli skoro i mi!«*

Tu istu »klet« međaša Benkine, od koje je ostalo samo »pletera kup i vrpa zemle«, opjevao je Galović vjerojatno i u pjesmi *Klet*:

*Bila je doga, niska i stara
morti vre više stotino let,
ne se na dalko našlo ji para,
prava negdašnja gorična klet.*

»Lepa Kata«, koju spominje Fran u istoimenoj pjesmi, jest Vidova Katena (analogno prema međimurskom imenu Katalena; vidi narodnu pjesmu *Vez vezla lepa Katalena*). Znaju je dobro Peterančani i Bilogorci, a umrla je prije dvije ili tri godine. Njeni su imali klijet na drugom brijegu od Galovićeve, odmah kroz jarak. Kata je bila vrlo lijepa, poznata bilogorska ljepotica, a na glavi je imala »robec erleni«. Fran se s njom rado razgovarao i sigurno osjećao izvjesnu naklonost:

*Kraj zdenca dogo stoji
z vedricom vre soseda Kata
i v zdenec nekaj gledī,
vedrica je v soncu ji zlata.*

Za kuma Martina, koji »za trijeme bregi imal je klet«, ne može se sa sigurnošću utvrditi identitet. Zavodi donekle smještanje njegova vinograda vrlo daleko, čak iza tri brijega. Ukoliko je taj termin samo licentia poetica, kao što je slučaj sa starim gradom, koji je »strašno« daleko, a nalazi se zapravo na dohvat Galovićeve »gorice«, najviše četvrt sata hoda, tako da se može čovjek gotovo dozvati odanle, onda bi i to mogao biti neki od predaka današnjih Šimotića, Benotića ili Bruneca, najbližih Galovićevih međaša onda i danas.

Još jednu djevojku, koja je zainteresirala Frana Galovića, navode međaši, iako ne znamo pouzdano, da je pjesnik spominje u ponekom svom stihu, a to je vrlo lijepa ciganka iz Žlebica. U Žlebicama nalazi se stalno cigansko naselje, koje postoji, iako dosta prorijeđeno, još i danas, jer su ih ustaše pobili u Drugom svjetskom ratu, ali ih još uvijek ima. Dok je Fran bio živ bilo je tu oko petnaestak vrlo primitivnih koliba, opletenih šibljem i omazanih blatom, ilovačom, svaka samo s jednom stambenom prostorijom. Uz tu kolibu imali su cigani obično, otraga, i kotac, u kome su držali svinje. Išli su po okolnim bregovima i za težake, osobito za vinogradarske radove. Naselje se nalazi iza staroga grada, iznad mjesta Mučna-Reka, oko pola sata hoda od Galovićevih.

Galovićev otac bio je prilično škrt, tako da je teško mogao dobiti težake za berbu: nije davao beračima vina, a i plaćao ih je slabo. Zbog toga su kod njega u berbi bili većinom cigani iz Žlebica. Otuda i Franovo poznanstvo s tom ciganskom ljepoticom. Moguće da je bila po srijeti i neka romantična ljubav. Frana je mnogo interesirao život cigana, a od »lepe ciganice z Žlebic« učio je i ciganski jezik.

(odlomak)

SUMMARY

Notes on Fran Galović's native »Gorice«

The author gives some new data on F. Galović's early life and connects them with his poetry.